

ADDIKCIÓ

Rá támaszkodnak a gyermekei, ő rám, én anyámra, s ezzel eldől a dominósor. S akár egy valódi függőség esetén: minden alkalommal rövidebb ideig tart amiatt érzett bódulatom, hogy ajtócsapkodásnak álcázott robajjal ezúttal sem esett szét személyisége.

Pósfai György

MORFONDÍR

Terv

Lesegetek a szobából, csak úgy a függöny mögül, óvatosan. Sosem lehet tudni. Ott jön például a túloldalon egy rabló. Nagy, vörös szakálla van, vad fény lángol a szemében.

Szemben is közeledik egy rabló. Na, mi lesz ebből? Semmi, elmennek egymás mellett, még csak egymásra sem néznek. Persze, mert körülbelül egyforma méretűek, kockázatos lett volna egymásnak rontani. Ha az egyik sokkal nagyobb, mint a másik, biztos nekiugrott volna, és már a gyomrán ugrálna.

Egy kis csend, de már itt is van egy egész csapat rabló. Fialalok, magabiztosak, félelmennek semmi jelét nem mutatják, persze, így csapatban senki nem meri megtámadni őket. Pont az ablakom alatt állnak meg, hangoskodnak.

Aztán eltűnnek, de nem lehet megnyugodni, mindig újabbak jönnek, tele van az utca rablókkal.

Nem lesz ez jó, bármikor rám törhetnek, elrabolhatják a pénzem, időmet, figyelmemet. Ellenőrzöm, jól bezártam-e a kaput, láncot csavarok rá, dupla lakattal.

Lepihennék, de nincs nyugtom. Nem lesz ez jó, nem élhetek így örökké bezárkózva, meg ha így gyengeséget mutatok, csak célpontnak kínálok fel magam.

Miért is ne? Legjobb védekezés a támadás, kimegyek én is az utcára. Símaszket is húzok: egyrészt mert hideg van, másrészt mert kedvem támadt nekem is a rablásra.

Alternatíva

Nézegetem a fejem, és sehogy sem tetszik. Nehéz, ingatag, sérülékeny. Ezen a vékony kocsányon ott a magasban... hová tette az esztét az evolúció? Elég egy pillanatra nem figyelni, máris kész a baj; beverem valahova, leesik, megreped, kibuggyan a tartalom. És ebben van minden összezsúfolva, ami igazán fontos.

Emlékszem, amikor egész éjszakai tanulás után bementem vizsgázni, át a hídon, kezemben vittem a zsongó fejemet, nehogy valami történjen, meglökjék, és minden összeborul benne, amit nehezen felépítettem.

Igazán lehetne jobb is. Nem kellene ilyen magasan hordani, akkor nem eshetne ilyen nagyot. Tulajdonképpen lehetne az ember egy nagy, földön gördülő fej. Beleköltözni, befelé fordulni, mint egy magába bújtatott zokni. Rájönnénk, hogy belül sokkal tágasabb, mint gondolnánk. Tulajdonképpen óriási dimenziók nyílnának befelé; ha ügyesek vagyunk, semmi sem korlátozná a kilátást. Semmi sem zavarna, csak azt engednénk be, akit akarunk. Olyan idő lenne, amelyet csak képzelünk, s a legszebb történeteket élénk meg.

Kívül csak a minimálisan szükségeset hagynám meg: egy kis húspárnát, a száját, apró karokat.

Mint két nagy hólyag, méltósággal gurulnánk a párommal a szelíd toszkán dombokon, kis kezünket összekulcsolnánk, néha persze pillanatra elengednénk – újra megfognánk, hogy közben visszatekeredjenek (ő kisebb, mint én, gyorsabban forog), és szépeket gondolnánk.

A végén persze a gravitáció révén mind a Holt-tengerben kötnénk ki, az van a legalacsonyabban. De legalább itt mindig meleg van, és sokan vagyunk együtt.

A titok

A varjú köztudottan okos madár. Ellopja a diót, aztán leejti az úttestre, hogy összetörjék az autók. Amikor meg összeszedi a darabokat, vigyáz magára, pontosan tudja, mikor kell felrepülni a közeledő járművek előtt. Nem is látott még senki elütött varjút.

De ha ilyen okos, akkor miért nem repül a csapat V alakban? Jönnek alkonyatkor a mezőről nagy, hullámzó seregben, átbillegnek a házak fölött, megtelepsznek a park nagy fáin, kikarogják magukat, aztán sötétedésre megint szárnyra kapnak, és eltűnnek a város másik vége felé.

És teszik mindezt nagy összevisszaságban, rendezetlenül, fegyelmezetlenül. Pedig mennyivel gazdaságosabb szépen sorba rendeződni, V alakban, a szárnyakról leváló légörvényeket használva a levegőt hasítani! Ha a libák és darvak meg tudják csinálni, az okos varjak miért nem kapnak észbe?

Nem hagyott nyugodni a kérdés, fogtam hát egy varjút, és megtanítottam beszélni.

Nem volt könnyű dolog. Sokat próbálkoztam a csapdával, mire végül sikerült egyet fogni, az is öreg, mogorva, bizalmatlan példány volt. Hiába csináltam neki szekrényi ketrecet, adtam neki a legjobb falatokat, és soha nem viselkedtem fenyegetően, a madár sokszor nekiugrott a dróthálóknak, s a csapkodásban összevérezte a szárnyát. Hosszú időbe telt, amire úgy-ahogy megszokott, de én kitartottam, és végül, ha nem is váltunk barátokká, el tudtuk ütni együtt is az időt.

A beszédtanulás is nehezen ment. Fiatalabb madárral talán könnyebb lett volna, de ezzel vért izzadtam, hogy egy hellót megtanítsak neki. Azért csak sikerült, a kiejtése is egész tűrhető volt, de csak akkor köszönt, ha éppen kedve volt hozzá.

Türelmes voltam, és ez végül meghozta a gyümölcsét, a kezdeti nehézségek után egyszer csak azt vettem észre, hogy a madár szinte mindent ért, és ki is tudja fejezni magát – ha akarja.

Elérkezettnek láttam az időt, hogy feltegyem a kérdést a V alakról. Nem direkt, hanem csak úgy általánosságban kérdeztem (érdekes, nevet sem adtam a varjúnak, valahogy

tiszteletlenségnek éreztem, és a kommunikációmban is inkább csak általános alanyt használtunk): miért van az, hogy a varjak nem ismerik fel a V alakban röpködés hasznosságát?

A varjú éppen a szoba sarkában kapirgált (már rég nem a ketrecben lakott), egy darabig szóra sem méltatott, de aztán felrebbent a ruhaszárítóra, és tollázkodni kezdett, és közben – mintegy mellékesen – odavetette:

Már hogyan ne ismernénk fel a V alak előnyeit! Még a libák is – hadd ne mondjam a jelzőjüket – tudják ezt, hogyne tudnák a varjak!

Kicsit elhallgatott, de aztán csak kibökte, ami a csőrét piszkálta:

Persze hasznos, energiatakarékos a V alakban röpködés. Felemelte a hangját: de a hasznosság a gyengék menedéke!

Kérdőn néztem rá, ő folytatta:

A szerény képességűek próbálnak praktikusán, hasznosan ügyködni, így remélnék előrejutni. De született már valami nagyszabású dolog abból, hogy valaki azt mondta, én valami hasznosat akarok alkotni? Nem, a nagy ugrások, nagy felfedezések értelmetlennek tűnő molyolásnak, különc figuráknak köszönhetőek! Szegény libák, iparkodjanak nyugodtan, nem fogják megváltani a világot. Mi varjak viszont egyéniségek vagyunk, mindenki arra megy, amerre akar, illetve amerre lehetőleg senki nem megy. Lehet, hogy rövid távon rosszul járunk, de a jövő a miénk!

Persze – tette hozzá kicsit lecsendesedve – mi sem vagyunk mind éceszgéberek. De legalább azt hisszük magunkról – fejezte be meglepően tárgyilagosan.

Nem akartam tovább nógatni, már ez is szokatlan szószátyárkodás volt tőle. Majd eltöprengtek azon, amit mondott, talán van is némi igazsága; nem hiszem, hogy csak a rossz, széthúzó természetüket akarta elleplezni.

Ha belegondolok, inkább én is varjú lennék, mint liba, de ebbe belejátszik az is, hogy nem szeretném, ha megtömnének, vagy a tollamat tépdessenék.

Tanács

Ha egyszer gyerekem lesz, mesét fogok mondani neki, olyat, amiből tanulhat. Mesélek például Robinsonról:

Kevesen tudják, hogy Robinsonnak volt Péntektől egy gyereke, úgy hívták, hogy Kis Kedd. Ez a Kis Kedd nagyon szerette a forró kakaót.

Robinson gyakorta sétált a tengerparton, egymagában, és ki nem állhatta, ha megzavarták. Na most jött néha egy-egy dereglye tele bennszülöttelel, akik ezeken a partokon akartak szerencsét próbálni.

Robinson ilyenkor rájuk rontott, sorba állította őket, és rájuk próbálta a papucsát. Akire nem volt jó, azt helyben felkoncolta. Az ormótlan kecskebőr papucs persze túl nagy volt a filigrán bennszülöttekre.

Egyszer aztán, ahogy sorban hullottak a bennszülöttek, egyszer csak ott állt egy mafla, vigyori fickó, akire mégis illett a papucs. Úgy hívták, hogy Szerelem Csütörtök. Hatalmas ember volt, csak a mája volt vagy négy kiló.

Robinson mit tehetett, kénytelen volt hazavinni magával a vigyori Szerelem Csütörtököt, aki aztán nem is bizonyult haszontalannak a ház körüli munkákban, levéve a terheket Kis Kedd válláról.

Ahogy aztán lenni szokott, a fiatalok hamarosan egymásba zúgtak. Kis Keddet és Szerelem Csütörtököt szét sem lehetett vakarni egymástól. Már az esküvői fotóst ter-

vezgették, amikor egy holdfényes éjszakán a csordultig telt szívű Szerelem Csütörtök így szólt Kis Kedddhez:

Teljesen a tiéd vagyok, drágám! Neked adom a szívemet.

Kiss Kedd ezen nagyon meghatódott (nagyon szerette a belsősegeket). Jót falatozott szerelméből, hozzá forró kakaót ivott.

Tanulság: ne kapkodjunk. Ha emészt is a szerelem, sok minden jöhet még, fotóst csak biztosra fogadjunk.

Mifene

Nincs is jobb, mint a forró vízben üldögélni, felszín alatti vízszaggal a hátam dögönyöztetni, s a gomolygó párák között a kelő napot nézni.

Alig vártam már, hogy letudjam az egy kilométert. Első az edzés, utána a lazulás.

Ezt teszem évek óta: hetente kétszer, kora reggel úszom egyet ebben a kis gusztusos uszodában. Megvan a bejáratott rutin, a tempó, a karcsapások számolása, a sáv udvariás, de határozott elfoglalása. Törzsvendég vagyok, a megbecsült, ám ismeretlen úr, aki egész gyorsan úszik. Valóban, nem hagyom magamat ellustulni, s ha a km-időm nem is nagyon csökken már, kitartásom egyre fokozódik, stílusom csiszolódik. És valóban ismeretlen vagyok, biccentésen, köszönésen túl nem szoktam bratyzizni, még a hasonlóan korán jövő, megszokott arcokkal sem.

Egy jól megnyomott utolsó hosszal megvan a kilométer, átvonulok a meleg vízbe. Két választásom van, a benti üldögélőmedence vagy a kinti, még melegebb gyógymedence. Most a kintit választom. Ilyen téli reggelen gyakran üres a kinti medence, félnek a forró víz, hideg levegő kontraszttól. Én viszont szeretem a csendes magányt s a kompetíció hiányát a buzgároknál.

Most azonban zavar támad a harmóniában – valaki van itt rajtam kívül. Derékig a forró vízben igyekeznék a két központi padka közötti buzgárokhoz, de a gomolygó párákon egy fej sejlik át a padka háttámlája fölött, pont ott középen. Háttal van nekem, s amennyire látni lehet, valami idétlen, csapzott, szőrös sapka van a fején. Kellemetlen, kizökkentő, de hát másnak is joga van a forró vízhez.

Befordulok, befordulnék a két padkasor közé, de legyökerezik a lábam a látványtól. Az a sapka nem sapka, hanem valódi szőr. Egy nagy, szőrös majom ül a forró vízben!

Úgy teszek, mintha csak azért tettem volna a félfordulatot, hogy oldalazva továbbhadjak, és egy sorral odébb, a következő padka végén telepedjek le. Itt is van dögönyöző buzgár, ha gyengébb is, mint a központi soron. Mintha épp egy ilyenre lenne szükségem... Valójában a helyzetet próbálom megemésztetni.

Tűnődő arckifejezéssel, erre-arra nézegetve próbálom fürkészni a majmot. Nem meredek rá egyenesen, még azt gondolná, bele akarok kötni.

Döbbenet. Hosszú, szürkés szőre van, de az arca teljesen csupasz és vérvörös színű. Vajon a forró víztől, vagy natúrban is ilyen? Valamivel kisebb termetű nálam, de ezekben a vadakban nyilván nagyobb erő lakozik.

A majom nem csinál semmit, szeme lehunyva, hátát egy vízszintes buzgár masszírozza. Hirtelen ötlettel kicsit felemelkedem, hogy fesztelenül közelebb húzódjak, mintha csak buzgárt váltanék. A majom azonban ebben a pillanatban – anélkül, hogy a szemét kinyitná – ásít egyet, és jól kivehetően kivillan a tépőfoga. Visszaereszkedem eddigi helyemre.

Álljunk csak meg, gondolkozzunk! Mit akar egy majom a termálmedencében? Szerintem semmi keresnivalója nincsen itt, ezt nem vadaknak építették, ide jegyket kell

váltani, én fizettem, hogy használjam a medencét. És a higiénia? Milyen koszos lehet egy majom? És a vírusok, amelyek itt kiáznak belőle? Megengedhetetlen.

Hogyan jött ide? A medence körül csak csenevész, nemrég ültetett fák állnak, és különben is, úgy tudom, ezek trópusi állatok. Megszökött egy cirkusból (ez megmagyarázná, hogy ügyet sem vet rám, hozzászókkott az emberekhez), és átugrott a kerítésen kicsit felmelegedni a forró vízben?

Hol van ilyenkor az úszómester? Vagy az igazgató. Pedig az szigorú ember, reggelente körbejár, észreveszi a legkisebb rendetlenséget is, és lehordja a vendégek füle hallatára a személyzetet.

Vagy nem is egy szökött állat, hanem saját jogon áztatja magát? Nagyon magabiztosnak tűnik... Talán az igazgató engedélyével? Netán rokona az igazgatónak (persze csak valami nagyon távoli)?

Nem tudom, mit gondoljak. Menjek be, és kérdezzem meg a pénztárost? Talán jobb lett volna, ha nem előkelő idegenként viselkedem az uszodában, hanem könnyed csevejekbe ereszkedem. Talán akkor most informált lennék, lehet, hogy rajtam kívül mindenki tudja, mi történik. Talán filmet forgatnak, vagy ez egy tudományos kísérlet...

Most látom, amíg itt töprengtem, eltűnt a majom! Nem látom sehhol sem, hová lehetett ilyen rövid idő alatt? Elméletileg kiugorhatott a medencéből, beszaladhatott a fedettbe, vagy megkerülhette az épületet... De hiszen alig fordítottam el a fejem. Lehet, hogy csak lebukott a víz alá? Talán itt úszik a víz alatt? És ha belemélyeszi a fogát a lábikrámba?

Jobb lesz rövid úton eltűnni innen. Gázolok kifelé, és aggódva nézem a felszín rezdüléseit.

Egy nap kilátásai

Olyan kimondhatatlan vagyok, hogy az már túlzás.

Ma nem dicsért meg senki, nem nyertem a szerencsejátékon, és semmi újat nem tanultam.

Vizont az is igaz, hogy nem kaptam semmiféle fertőzést. Nem támadott meg senki, viszonylag jó ebédet ettem, és elcsíptem a rádióban egy jó zeneművet. Tanulni meg úgysem akartam.

Lenne egy-két dolog, amit el kellene intézнем, de tulajdonképpen akkor sincs semmi, ha halasztok. Kicsit haszontalanul telik az idő, de nem kell mindig ugrálni.

Reménykedtem, hogy talán jön valami váratlan jó hír, de már délután van, és nem hívott senki. Itt ácsorgok most, várom a buszt, és hogy agyonüssöm az időt, közben megtervezem az estét:

Vacsora után kiviszem a nagy távcövet az udvarra, ráirányzom a háromnegyedholdra, és lenyűgöződöm attól a nagy, kráteres-tengeres, ezüstsínű gömböctől, ami betölti a látómezőt, és csak úgy függ ott a semmi űrben.

Fohász

Miatyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltesse meg a te neved (oké, ez nem kerül semmibe), jöjjön el a te országod (ha legalább olyan jó lesz nekem ott, mint itt), legyen meg a te akaratom (amennyiben ez összhangban van azzal, amit én akarok), miképpen mennyben, azonképpen itt a Földön is, mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma

(persze ne szó szerint, legyen hozzá kolbász és zöldpaprika is, minimum; komolyabban: értsük ezt általánosságban, legyen meg a mindennapi sikerünk), és bocsásd meg a mi vétkeinket (ezt el is várnám egy jóságos istentől), miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek (na jó, valamit valamiért, mondjuk, holnaptól), és ne vigy minket a (nagyobb fajta) kísértésbe (ugye azért nem lesz dögunalom az életem?), de szabadíts meg a gonosztól (hadd mondjam meg én, kit-mit tartok gonosznak), ámen.

Magány

Udvarlásban nagy mester vagyok. Szép a hangom, és gyönyörű énekeket tudok. Mindenkit levesz a lábáról, amikor énekelni kezdek.

Fiatalon kezdtem, egyszerű énekekkel. Egy meleg, holdfényes éjszakán odaálltam a kedvesem ablaka alá, és dalolni kezdtem pipacsokról, pacsirtákról, gerlicékről. Egyszerű, behízelt dallamok, csupa kellemes hangköz: tiszta prímek, kvintek, kvartok, tercek.

Sok hódításom volt – csupa kellemes emlék –, szépen telt az idő. De pont ez az, telt az idő, és feszegetni kezdtem a határokat: egyre többször dobtam be egy nagy vagy kis szekundot, nagy vagy netán kis szextet. Kissé szokatlan volt, sok ablak becsukódott, de éppen ettől nyíltak aztán újabbak. Új világok tárultak fel előttem, bonyolultabbak, izgalmasabbak, igaz, sokszor fájdalmasabbak. Nagyszerű idők, mennyi kaland, hullámvasút, mennyi megpróbáltatás...

De aztán kezdtek kimertülni a variációs lehetőségek, megkopott az újdonság varázsa, és én megéheztem egy jó szeptimre.

Kockázatos dolog volt, de belevágtam. És mi lett belőle? Kudarc kudarc hátán. Csupa elutasítás, hátat fordítás: „jaj, hagyjál, nem bírom hallgatni”.

Én azonban kitarítottam, és csak énekeltem a disszonáns melódiákat, szórtam a nagy és kis szeptimeket, már csak úgy magamban, beleborzongva az izgalomba.

És akkor jelentkezett valaki, becsöngetett hozzám, hogy úgy hallotta, tudok egyet s más. Leült a fotelba, és ámulattal hallgatta énekemet, és azt mondta, soha nem tud betelni velem.

Azóta együtt járunk mindenhová, megbeszélünk mindent, sokat utazunk, és én szinte minden este énekelek neki.

Mindenemet megosztom vele, együtt vacsorázunk, különleges, egzotikus ételeket, de azt neki sem árulom el, hogy ott van ám még a bővített kvart. Az azonban annyira nehéz és idegen, hogy még neki sem énekelhetem el. Bele kell törődnöm, hogy megtartom magamnak.

Ennyi

Az ágy 160 x 220 centi, matracra feszes, ruganyos. Innen két lépés az ajtó, szemben a fürdőszoba hideg-meleg vízzel, mosógéppel. Balra a konyha, ahogy kitárom a hűtőt, gyönyörű látvány tárul a szemem elé: felvágottak, tej, tejföl, sajtok, zöldségek – teljes a bőség. Mellette a pulton a kávéfőző, akármikor főzhetek magamnak egy feketét. Van elegendő pohár, tányér, evőeszköz, nem szűkölködöm székekben, tele a ruhásszekrény, az előszobában roskadozik a fogas a különféle kabátok alatt.

Különleges ez a nap. Ma reggel gyereke született.

Aztán megnőtt, neki is gyereke született, aztán annak is, aztán innen már kezdem elveszíteni a fonalat.

Ez is jó nap. Sokat nem érzékelek, az utóbbi időben ágyhoz vagyok kötve, de az ablakon annyit látok, hogy kint a fű zöld, az ég kék. Néha madarakat is hallok, ismerős az énekük, de a nevük nem jut eszembe. Kedvesek a nővérek, ha megkérem, kinyitják az ablakot, hadd jöjjenek az érdekes hangok. Van egy kép a falon, egy férfit és egy nőt ábrázol régimódi ruhában. Nem tudom, milyen nap van, akár vasárnap is lehet, és akár az unokák – vagy kicsodák – is befuthatnak. Nem maradnak sokáig, nem fárasztanak ki.

Alice Munro

ELJUTNI JAPÁNBA*

Mesterházi Mónika fordítása

Látszott Peteren, hogy miután felhozta a vonatra a bőröndöt, szeretne minél hamarabb eltűnni az útból. De nem elmenni. El is magyarázta, egyszerűen zavarja, hogy a vonat bármikor elindulhat. Ahogy lentről, a peronról felnézett az ablakokra, integetni kezdett. Mosolygott, integetett. A Katynek szánt mosolya széles volt és nyílt, napsugaras, minden kétséget kizáró, mint aki hisz benne, hogy Katy ugyanaz a csoda marad a számára, és ő is Katy számára, az idők végezetéig. A feleségének szánt mosolya reményteljesnek és bizakodónak tűnt, és volt benne valami eltökéltség. Valami, amit nehezen lehetne szavakba önteni, és talán felesleges is volna. Ha Greta szóvá tenné, Peter csak annyit mondana, ne legyél nevetséges. És Greta egyetértene, úgy gondolná, ha két ember mindennap, folyton együtt van, furcsa lenne, ha bármi miatt magyarázkodni kéne.

Mikor Peter kisbaba volt, az anyja átszökött vele valamilyen hegységen, aminek a neve mindig kiment Greta fejéből, hogy a szocialista Csehszlovákiából átjussanak Nyugat-Európába. Persze másokkal együtt. Úgy volt, hogy Peter apja is velük tart, de váratlanul szanatóriumba került, épp a titkos távozást megelőző nap. Szeretett volna utánuk menni, ehelyett meghalt.

– Olvastam ehhez hasonló történeteket – mondta Greta, mikor Peter először beszélt róla. Greta elmagyarázta, hogy a történetekben a kisbaba mindig felsírt, ezért be kellett takarni vagy betömni a száját, nehogy az egész illegális társaságot veszélybe sodorja.

Peter azt felelte, egyetlen ilyen történetet se hallott, és fogalma sincs, mit csinált volna hasonló helyzetben az anyja.

Azt csinálta, hogy eljutott Brit Columbiába, megtanult rendesen angolul, és kapott egy tanári állást, az akkor üzleti ismereteknek nevezett tárgyat oktatta gimnazistáknak. Felnevelte Petert, egyedül, és egyetemre küldte, így lett belőle mérnök. Ha az anyja meglátogatta őket, előbb a lakásban, később a házban, mindig az utcai szobában ült le,

* A novella a DRÁGA ÉLET című Munro-kötetben jelenik meg az Ünnepi Könyvhéten a Park Kiadónál.